

1. Приходи и разходи в туристическото предприятие

Икономическото значение на приходите се крие в нарастването на икономическата изгода през отчетния период, под формата на придобиване на активи или намаляване на пасиви. Това, което води до нарастване на чистите стойности, като се приспадне това, което фирмата дължи на капиталовложителите. Приходите са възникнало вземане или получени пари или други ценности от продажбата на продукцията, стоки, услуги.

Най-общо доходите и печалбата на фирмите в туризма могат да се разглеждат според това в какъв вид обект са реализирани. Във фирмите за предоставяне на услуги, като хотели, мотели, ресторанти, приходите се реализират от цените, платени от туристите за търговски, транспортни, развлекателни и други услуги. Цените на услугите включват стойността на разходите и средната норма на печалбата. В туризма се използва и надценка върху себестойността на продуктите в зависимост от категорията на туристическия обект. При туроператорите и посредническите агенции печалбата се формира на базата на комисионни. Доходите в туристическото предприятие се реализират от продажбата на комплексни и отделни услуги.

Отчитане на приходите – задължително е съобразяването и спазването на закона за счетоводството. Като основен показател се явява печалбата. Известни са два метода за определяне на печалбата:

1. определя се равнището на имуществото в началото и в края на отчетния период и тези две величини се сравняват;
2. прави се съпоставка между приходите и извършените разходи за туристическата дейност.

За по-лесно осчетоводяване на приходите те се класифицират по източници на формиране:

1. *Приходи от дейността на предприятието* – от продажба на стоки и услуги, от реализацията на туристическия продукт. Методите за изчисляване са заложи в ЗС.
2. *Приходи от субсидии, дотации и приходи за бъдещи периоди* – имат основно

значение при социалния туризъм. Това е безвъзмездно получаване на основни средства от различни бюджети за финансиране на дългосрочни активи и текуща дейност. Приходите за бъдещи периоди са отчитат според постъпленията, които се отнасят за следващи отчетни периоди.

3. *3. Финансови приходи* – това са постъпленията от използването на финансови ресурси на фирмата от трети лица.

4. *4. Извънредни приходи* – от операции по управлението на турист.предприятие (отписани задължения, глоби и неустойки, излишъци и др.).

5. *5. Приходи от експлоатационни дейности* – освен търговска турист. фирма изпълнява и експлоатационна дейност, т.е. оказване на разнообразни услуги на български и чужди туристи (рент-а-кар, услуги в средствата за подслон, плажове, спортни и други развлекателни услуги, битови услуги и др.). Организацията на експлоатационната дейност се определя от вида на услугите и се заплаща от клиента в брой срещу фактури.

6. *6. Приходи от дейности с чуждестранни туристи* - пристигналите чуждестранни туристи се делят на 3 групи: 1) Групово посещение с групово обслужване; 2) групово посещение с индивидуално обслужване и 3) индивидуално посещение с индивидуално обслужване. Според момента на заплащане чуждестранните туристи биват – 1) организирани с предварително заплащане и 2) неорганизиран с заплащане на място. При чуждестранните туристи основната база от услуги се предоставя от приемащата фирма, всичко останало е задължение на външни фирми. За увеличаване на приходите се организират различни допълнителни услуги.

7. *7. Приходи от дейности с български туристи* – турист.фирми осигуряват екскурзии в страната и чужбина, ползване на частни квартири и т.н., за което получават приходи. Прибавя се и неустойка при анулации.

8. *8. Отчитане на финансовия резултат на фирмата* – доходът на турист.фирма представлява част от приходите, получени в резултат на реализацията на турист.услуги плюс средства за работни заплати и печалба. Финансовият резултат на фирмата е реализираната през отчетния период печалба или загуба от цялостната дейност на фирмата.

Разходи. Стопанската дейност на всяка една фирма е съпроводена с ежедневно извършване на разходи. Сумата на разходите зависи от големината на фирмите, от обема на дейността и от управленската система. Системният и задълбочен анализ на разходите е важно условие за преуспяването на фирмата, за добрите икономически показатели. В зависимост от това дали разходите в турист.предприятие се влагат за създаване на собствен продукт или за продажба на чужди услуги се диференцират и различни форми на проявление на разходите. Когато се влагат за създаване на собствен продукт се наричат *производствени разходи*. Включват се в себестойността на туристическия пакет от услуги по обща или паушална цена. Когато става дума за

разходи за продажба на чужди услуги, говорим за
разходи за реализация

. В този случай се осъществява чиста посредническа дейност, при която се получава т.нар. комисионна.

Разходите в турист.предприятие се характеризират със своите особености:

1. преобладаващ относителен дял на живия труд (60-70%), което предполага висок относителен дял на заплатите;
2. неравномерно разпределение на разходите през отделните периоди на годината, което е причинено от сезонния характер;
3. чисто несъвпадение по време на извършване на разходите и постъпленията от приходите в турист.предприятие.

Анализ на разходите за туристическа дейност. По своята икономическа същност разходите се правят за капитални вложения, за основен ремонт, за жив труд и т.н. Разходите са важен обект на икономическия анализ, т.к. оказват пряко влияние върху дохода и печалбата. За намаляване на равнището и обема на разходите, влияние оказват различни фактори като:

1. увеличаване на производителността на труда;
2. внедряване на нови прогресивни форми на обслужване;
3. включване на допълнителни услуги към началната цена.

За обща оценка на разходите обикновено се използват следните показатели:

1. абсолютен размер на разходите – сума на всички разходи общо;
2. равнище на разходите – процентно отношение на сумата на разходите към сумата на реализирания стокооборот или към приходите от реализирани услуги;
3. размер на снижение на разходите – разликата между плановото и фактическото равнище на разходите;
4. темп на снижаване на разходите;
5. абсолютна сума на реализираната икономия.

Въз основа на качествения анализ на разходите на турист.предприятие се оформят

конкретни препоръки за понижаване на разходите, без това обаче да повлияе отрицателно върху качеството на стопанската дейност и на обслужването на туристите.